

Цією статтею ми відкриваємо дискусію з приводу майбутнього розвитку пенсійної системи в Україні. Думки авторів статей, опублікованих у цьому розділі, можуть не збігатися з позицією редколегії журналу.

УДК 368.914:364.35

Ю.О. ШКЛЯРСЬКИЙ,

канд. екон. наук, доц.

Миколаївського регіонального інституту розвитку людини вищого навчального закладу Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,

І.Ю. ШКЛЯРСЬКА,

канд. наук з держ. управ., начальник відділу

пенсійного реформування департаменту

пенсійного забезпечення Пенсійного фонду України

E-mail: nikolann@list.ru

ЗМІНА ПІДХОДІВ ДО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Стаття присвячена обґрунтуванню необхідності застосування принципово іншого підходу до забезпечення стабільного наповнення бюджету, з якого виплачуються пенсії сучасним пенсіонерам, шляхом зміни основного джерела його наповнення, а саме справляння пенсійних внесків з фонду оплати праці підприємства на податок, у вигляді відрахувань до бюджету пенсійної системи визначеного відсотку від виручки (обороту) даного підприємства.

Ключові слова: пенсійна система, пенсійне страхування, пенсійна реформа, пенсійні внески, бюджет пенсійної системи України.

Постановка проблеми. Нині в Україні стан функціонування пенсійної системи незадовільний. Це, в свою чергу, обумовило необхідність проведення пенсійної реформи, основною метою якої є забезпечення достойного рівня життя громадянам, котрі протягом свого трудового життя сплачували пенсійні внески, не приховуючи своїх трудових доходів. Україна належить до держав зі старіючим населенням, що обумовлює систематичне погіршення співвідношення між чисельністю громадян працездатного і непрацездатного віку.

Сьогодні в Україні налічується 13,7 млн пенсіонерів. Причому на 88 пенсіонерів припадає 100 осіб, що сплачують пенсійні внески. За прогнозними розрахунками, в 2025 р. один працюючий утримуватиме одного пенсіонера, а в 2050 р. вже буде 125 пенсіонерів на 100 працюючих [6].

Зберігається низький рівень пенсійного забезпечення більшості осіб, що досягли пенсійного віку. Понад дві третини пенсіонерів отримують пенсії до 1 тис. грн. У 2010 році з держбюджету на покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду України було виділено майже 27 млрд гривень [1].

Видатки на пенсійне забезпечення вже сягнули 16,3 % ВВП. При цьому не слід забувати, що розмір пенсійних внесків становить не менш ніж 35% від фонду оплати праці (33,2 % сплачує роботодавець і 2% – працівник). А якщо взяти всі соціальні фонди, а їх ще три, крім пенсійного, то навантаження на фонд заробітної плати в середньому становить 41,2 %. Це, як мінімум на 5–6 % більше порівняно з іншими країнами. Так, в Росії з 2011 року – 34 %, Білорусі – 36 %, Казахстані – 26 %, Естонії – 35 %, Угорщині – 26,5%, Франції – 24%, Чехії – 28%, Швеції – 18,9%, Великобританії – 23,8 %, Сполучених Штатах Америки – 15,4 %, а в Канаді взагалі навантаження на роботодавців і на працівників становить 9,9%. Проте в Україні й цього недостатньо для покриття пенсійних видатків [4].

Вирішення цих проблем, на наш погляд, лежить на шляху реалізації такого варіанту пенсійної реформи України, який допоміг би розв'язати проблему диспропорції пенсійної системи в цілому. З цією метою Уряд вже провів ряд заходів: встановлено єдиний для чоловіків і жінок вік виходу на пенсію – після досягнення 60 років; збільшено мінімальний страховий стаж, необхідний для призначення пенсії за віком – до 30 років для жінок і до 35 років для чоловіків; збільшено до 15 років мінімальний страховий стаж, при наявності якого особа набуває право на пенсію за віком, по інвалідності та у зв'язку із втратою годувальника; змінено максимальну величину бази нарахування єдиного внеску, яка дорівнює сімнадцяти розмірам прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого законом; передбачено обмеження максимального розміру пенсії, що не може перевищувати десяти прожиткових мінімумів, установлених для осіб, які втратили працездатність [3].

Вживаються заходи щодо запровадження другого, накопичувального, рівня пенсійної системи, кошти якого мають стати стабільним джерелом довгострокових ресурсів для економіки, а конкуренція між ринковими фінансовими інститутами, що братимуть участь в системі, зрештою буде здатна підвищити ефективність накопичувального процесу, а отже, збільшити розмір майбутніх пенсій [10].

Крім того, у рамках проведення адміністративної реформи в Україні, та з метою підвищення ефективності збору нарахованих страхових коштів, було здійснено перерозподіл повноважень між Пенсійним фондом України та новоствореним Міністерством доходів і зборів України в частині адміністрування єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. На сьогодні функції адміністрування цього внеску повністю покладені на Міністерство доходів і зборів, за Пенсійним фондом залишаються лише функції ведення Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування.

Отже, запропонована пенсійна реформа лише частково допомагає розв'язати складну проблему пенсійної системи, не забезпечуючи при цьому її задовільного стану. Тому першочерговим завданням є вирішення питання стабільного наповнення бюджету, з якого виплачують пенсії нинішнім пенсіонерам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В сучасних наукових дослідженнях багато уваги приділяється проблемам пенсійної реформи. Українські вчені, законодавці і практики розробляють заходи, спрямовані на створення дієвих механізмів управління коштами пенсійного забезпечення та зменшення негативних наслідків знижен-

ня рівня життя пенсіонерів. Вагомий внесок у дослідження цих проблем зробили О.Г. Белінська, О.В. Гаряча, Б.О. Зайчук, О.Б. Зарудний, Е.М. Лібанова, Б.Є. Надточій, М.М. Папієв, В.А. Скуратівський, С.Л. Тігіпко та інші.

Але, на жаль, питання подальшого проведення пенсійної реформи в Україні залишається невирішеним. На законодавчому рівні досі не визначено терміни запровадження другого рівня загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та механізми підвищення рівня пенсійного забезпечення. Не приділяється увага розробці питань визначення альтернативних джерел наповнення бюджету солідарної пенсійної системи.

Метою цієї статті є обґрунтування пропозиції щодо необхідності зміни основного джерела наповнення бюджету ПФУ, з якого виплачують пенсії сучасним пенсіонерам, а саме справляння пенсійних внесків з фонду оплати праці підприємства на податок у вигляді відрахувань до бюджету пенсійної системи визначеного відсотка від виручки (обороту) даного підприємства. Це дасть можливість стабілізувати бюджет пенсійної системи і в перспективі підвищити рівень пенсійного забезпечення громадян, які втратили працездатність, та поліпшити загальну ситуацію в системі оплати праці в суспільстві, і вивести заробітну плату з «тіні».

Виклад основного матеріалу. На нашу думку, для вирішення питання стабільного наповнення бюджету, з якого виплачують пенсії, доцільно змінити базу оподаткування з фонду оплати праці підприємств на виручку (оборот). При цьому, пропонується зберегти існуючий порядок призначення пенсій на основі даних системи персоналізованого обліку, які адмініструються органами Пенсійного фонду України. Тобто пенсії будуть призначатися на основі персоналізованих відомостей про набуті права працівників, зокрема: про дохід особи, набутий стаж, умови праці.

Така зміна бази справляння пенсійних внесків, окрім простого збільшення об'єму коштів, що надходять до бюджету пенсійної системи, має ряд безперечних переваг. Тим більше, на думку авторів, що певні кроки в напрямі запровадження саме соціального податку замість єдиного соціального внеску вже відбуваються. На сьогодні Пенсійний фонд України позбавлений функцій збору та адміністрування страхових пенсійних внесків. Натомість, наряду з іншими податками та зборами, страхові внески стягуватиме нова фіскальна структура – Міністерство доходів та зборів, що, на нашу думку, спрощує здійснення запропонованої процедури зміни бази справляння пенсійних внесків.

Насамперед така зміна бази оподаткування дасть змогу стабілізувати в перспективі бюджет пенсійної системи, зробивши її незалежною від природного процесу старіння населення. Якщо з приводу справляння страхових внесків до соціальних позабюджетних фондів, що розраховуються зараз від фонду оплати праці, є стільки проблем у зв'язку з погіршенням демографічної ситуації, то податок з обороту фактично знімає ці проблеми.

Крім того, на думку авторів, введення такого податку не призведе до збільшення податкового тягаря на бізнес, а й значною мірою сприятиме його зменшенню. Податок на додану вартість (ПДВ) як суттєвий чинник формування дохідної частини державного бюджету фактично також бере участь у покритті дефіциту бюджету Пенсійного фонду за рахунок коштів державного бюджету. З переходом на нову систему формування бюджету пенсійної системи відпаде необхідність дотацій з державного бюджету.

Уже сьогодні відбувається поступове зниження ставок основних податків. Згідно з нормами Податкового кодексу України, з 1 січня 2014 р. ставку ПДВ буде знижено з 20% до 17% [9]. Це значно менше, ніж у половини країн Європейського Союзу. Середній показник ПДВ по країнах ЄС становить 21,7% [8]. Ставка податку на прибуток підприємств з 25% знизилась, спочатку до 21%, з 1 травня 2013 р. – до 19%, а з 1 січня 2014 р. планується зниження до 16% [9]. В той же час середня ставка податку на прибуток в країнах ЄС складає 22,1% [11].

З метою уникнення подвійного оподаткування, пропонується виключити з бази оподаткування вищезазначених податків відрахування до бюджету пенсійної системи, що нараховуються у відсотках до виручки. Отже, зважаючи на вищевикладене, на думку авторів, зміна бази оподаткування з фонду оплати праці підприємств на виручку (оборот) не тільки не збільшить тиск на бізнес, а й призведе до збільшення відрахувань до Державного бюджету.

Ще один плюс запропонованої пропозиції – можливість радикально поліпшити загальний клімат оплати праці в економіці. Оновлений за допомогою застосування податку з обороту, єдиний соціальний внесок (ЄСВ) зніме з фонду оплати праці (з усього фонду оплати праці, а не тільки з особливо високих окладів і виплат) важкий прес обов'язкових соціальних платежів. Отже, для роботодавця з'являється можливість не лише вивести з «тіні» заробітну плату, а й зробити безболісним процес її офіційного збільшення. Це в свою чергу сприятиме зростанню дохідної частини місцевих бюджетів, так як податок на доходи фізичних осіб є переважним чинником формування місцевих бюджетів.

Застосування податку з обороту, на думку авторів, буде вигідно як для роботодавця, так і для органів, які виплачують пенсії. Для органів, які збирають кошти на виплату пенсій, це означає ефективність збору, передбачуваність об'ємів та спрощення контролю. Річ у тому, що базу цього податку, тобто виручку, значно складніше приховати на відміну від фонду оплати праці. Якщо навіть у підприємства заробітна плата може виводитись у «тінь», то виконати це з ціною вироблюваних товарів (виконуваних робіт, послуг, що надаються) набагато важче. Зміна бази нарахування ЄСВ може позитивно вплинути на головний мотив підприємництва – прибуткову роботу.

Страхові пенсійні внески, що розраховуються сьогодні за тарифом 33,2 % від суми фактичних витрат на оплату праці працівників, чинять різний вплив на рентабельність продажів у галузях з різною часткою заробітної плати у витратах і частках витрат в сумі виручки. При зазначеній ставці відмічається зниження рентабельності продаж, яке є вже величиною змінною, залежною відразу від трьох чинників: величини самої ставки; галузевої частки заробітної плати в «очищеній» собівартості; галузевої частки «очищеної» собівартості у виручці. А оскільки в різних галузях останні дві величини різні, то, відповідно, розрізняється і галузевий прес сьогоденної ставки 33,2 % до фонду оплати праці. Пенсійні внески стають платежами, що ущемляють інтереси платників податків одних галузей більшою мірою, чим платників податків з інших галузей.

А при стягуванні податку з обороту таке зниження буде величиною постійною і дорівнюватиме ставці, яка, на нашу думку, могла б бути у розмірі 5–10%, залежно від величини обороту.

Таблиця 1. Показники роботи двох підприємств, 2009 р.

№ п/п	Назва галузі підприємства	Фонд оплати праці штатних працівників, млн грн	Обсяг платежів до Пенсійного фонду України, млн грн	Обсяг реалізованої продукції, млн грн
1	Машинобудівна	390	130	1820
2	Кольорова металургія	76	25,6	2720

Джерело: www.mk.ukrstat.gov.ua/.../pres01_2010.htm

Це можна побачити на конкретному прикладі роботи двох підприємств, що розташовані на території однієї області, але належать до різних галузей промисловості (табл.1).

Обсяг реалізованої продукції підприємства машинобудівної галузі у 2009 р. був майже на 900 млн грн менше, ніж у підприємства кольорової металургії, а фонд оплати праці більше ніж у 5 разів. Відповідно, у стільки ж разів були більше і його платежі до Пенсійного фонду України.

З даного прикладу можна зробити висновок, що своєрідній «дискримінації» піддаються трудомісткі галузі, що мають високу частку заробітної плати в «очищеній» собівартості. Очевидно, що це будуть вугільна промисловість, машинобудування, промисловість будівельних матеріалів, легка промисловість, сільське господарство, транспорт, зв'язок, будівництво, житлово-комунальне господарство. З другого боку, в «тепличній» умови потрапляють фондомісткі галузі: нафтова, нафтопереробна, газова, целюлозно-паперова, хімічна, чорна і кольорова металургія. Оскільки перші позбавлені можливості підвищувати заробітну плату з тим же темпом, що і другі, то офіційно фіксований трьох-чотирьох кратний розрив у рівнях заробітної плати між ними не дивний. А при збереженні подібної тенденції, можна сміливо стверджувати, на нашу думку, що вказаний розрив буде рости і надалі. Саме цей чинник – ставка до фонду оплати праці – з часом стане найсильнішим гальмом на шляху розвитку трудомістких, високотехнологічних і наукомістких галузей. І навпаки, пенсійний податок з обороту, що байдужий до частки фонду оплати праці в собівартості, може стати тим чинником, який дасть змогу зняти найгострішу проблему нинішніх міжгалузевих диспропорцій, коли розвиток одних галузей відбувається в збиток іншим галузям економіки і бюджетній сфері. Відбувається «утиск» інтересів в галузях, у яких у виручці висока частка «очищеної» собівартості. А це, згідно зі статистикою, вугільна промисловість, машинобудування, легка промисловість і промисловість будівельних матеріалів, сільське господарство, транспорт, зв'язок, будівництво, житлово-комунальне господарство, тобто це знову ті ж самі галузі-аутсайтери. А з переходом на пенсійний податок з обороту картина радикально змінюється.

Для більшої достовірності, візьмемо ті ж самі два підприємства. Застосування ставки податку з обороту, навіть у розмірі 3,5% сумарно, приблизно забезпечило б ті ж самі надходження до бюджету Пенсійного фонду області, що і з фонду оплати праці (табл.2).

Але такий висновок стосується лише двох вказаних підприємств. В цілому ж, щоб ліквідувати дефіцит бюджету пенсійної системи України і забезпечити його стабільне наповнення, на нашу думку, як уже зазначалось раніше, ставка податку з обороту повинна бути у розмірі 5–10%.

Таблиця 2. Можливе збільшення надходжень до бюджету пенсійної системи при застосуванні ставки податку з обороту 3,5% (на прикладі двох підприємств області)

№ п/п	Назва галузі підприємства	Обсяг платежів до Пенсійного фонду України з фонду оплати праці у 2009 р., млн грн	Обсяг реалізованої підприємством продукції у 2009 р., млн грн	Ставка оборотного податку, %	Обсяг платежів до Пенсійного фонду України при застосуванні ставки податку з обороту, млн грн
1	Машинобудівна	130	1820	3,5	65
2	Кольорова металургія	25,6	2720	3,5	95
	Всього	155,6	4540	3,5	160

Джерело: www.mk.ukrstat.gov.ua/.../pres01_2010.htm

Це можна наочно дослідити на прикладі Миколаївської області. На сьогодні обласний бюджет пенсійної системи є дотаційним. При потребі 4,5 млрд грн у 2010 р. фактично надійшло 2,5 млрд грн [7]. При цьому із застосуванням ставки податку з обороту 10% область в змозі значно збільшити надходження до обласного пенсійного бюджету і майже на 100% забезпечити потребу у коштах на виплату пенсій (табл. 3).

Застосування такої ставки в цілому по Україні надасть змогу не лише повністю наповнити пенсійний бюджет України і максимально забезпечити потребу у коштах на виплату пенсій, а й дасть можливість у перспективі збільшити пенсії українським пенсіонерам (табл.4).

При цьому слід зазначити, що злегка «постраждають» галузі, які мають не тільки низьку частку заробітної плати у витратах, а й високу рентабельність продажів. Водночас галузі-аутсайтери, що постійно і гостро потребують інвестицій і оборотних коштів, отримують додаткові кошти, заощадивши за рахунок зниження страхових платежів до пенсійної системи.

Таблиця 3. Можливе збільшення надходжень до пенсійного бюджету Пенсійного фонду Миколаївської області при застосуванні ставки податку з обороту 10%

№ п/п	Потреба у коштах на виплату пенсій в області у 2010 р, млн грн	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами, організаціями області у 2009 р. (без урахування бюджетних установ), млн грн	Ставка податку з обороту, %	Обсяг платежів до пенсійного бюджету області, при застосуванні ставки податку з обороту, (без урахування бюджетних установ), млн грн
1	4515,4	42847,9	10	4284,8

Джерело: «Підприємницька діяльність у Миколаївській області у 2009 році» // Статистичний збірник. – Миколаїв. – 2010. – С.50–51.

Таблиця 4. Можливе збільшення надходжень до бюджету пенсійної системи України при застосуванні ставки податку з обороту 10%

№ п/п	Потреба у коштах на виплату пенсій в Україні у 2010 р., млн грн	Обсяг реалізованої продукції (робіт, послуг) підприємствами, і організаціями України у 2009 р., (без урахування бюджетних установ), млн грн	Ставка податку з обороту, %	Обсяг платежів до бюджету пенсійної системи України, при застосуванні ставки податку з обороту, (без урахування бюджетних установ), млн грн
1	191400	2740778	10	274078

Джерело: http://ukrstat.org/operativ/operativ2010/fin/opdp/opdp_u/opdp09_ek_u.htm

Отже, зміна бази оподаткування при еквівалентній ставці, рівній 5–10%, забезпечить сьогоднішній об'єм надходжень до бюджету пенсійної системи України, тим самим виконавши тактичне завдання. Але, крім того, він почне виконувати і стратегічну роль в якості регулятора міжгалузевих пропорцій, орієнтуючого розвиток економіки у напрямі прогресивних технологій і ринкових стосунків. Перше досягається через надання рівних можливостей росту заробітної плати в трудомістких, наукомістких і високотехнологічних галузях; друге – через вирівнювання рентабельності продажів у галузях, без чого немислимий серйозний фондовий ринок, що в свою чергу, на нашу думку, позитивно вплине на зростання ВВП в цілому.

Разом з тим, за умови, що економіка України поступово почне виходити з економічної кризи, а випуск та обсяг реалізованої продукції будуть зростати, ставка податку з обороту може зменшуватись від 10% до 5%, залежно від обсягів пенсійних виплат на відповідний період.

Як відомо, нині платниками страхових внесків у ПФУ є усі без винятку роботодавці, не виключаючи і бюджетні організації. При зміні бази оподаткування достатньо буде реального (комерційного) сектору. Тобто реальний сектор буде один в змозі забезпечувати наповнення бюджету пенсійної системи України для виплати пенсій, в тому числі і працівникам бюджетних установ, саме це й підтверджують розрахунки наведені у табл. 3 та 4.

Бюджетні організації, навпаки, за рахунок тих 33,2% від фонду оплати праці, які нині вони отримують з бюджету тільки для того, щоб відразу перерахувати в ПФУ, зможуть підвищити заробітну плату своїх працівників.

Висновки. Таким чином, на думку авторів, буде краще (принаймні, майже для 13,7 млн українських пенсіонерів), якщо базою відрахувань до бюджету пенсійної системи України буде виручка підприємств, а не фонд оплати праці. Звичайно, головна перевага такого підходу – в його здатності стабілізувати в перспективі бюджет пенсійної системи, зробивши його нечутливим до зміни демографічної ситуації.

Проте список переваг на цьому не закінчується. Пропонований порядок фінансування бюджету пенсійної системи здатний також:

- збільшити вже сьогодні об'єм надходжень до пенсійного бюджету до розмірів, недоступних при сьогоднішньому способі фінансування;
- стати регулятором міжгалузевих потоків капіталу і стимулювати інвестиційну активність у безнадійно відстаючих галузях;

- спрямувати кошти, які сплачують бюджетні організації до бюджету пенсійної системи, на підвищення заробітної плати їх співробітників;
- зменшити податкове навантаження на підприємства, за рахунок виключення з бази оподаткування ПДВ та податку на прибуток підприємств відрахування до бюджету пенсійної системи, що нараховуються у відсотках до виручки;
- і головне – радикально поліпшити загальний клімат оплати праці в суспільстві і вивести заробітну плату з «тіні».

Вирішення питання зміни бази справляння пенсійних внесків потребуватиме внесення змін до ряду законодавчих актів, які регулюють питання оподаткування та питання здійснення пенсійного забезпечення. В першу чергу до «Податкового кодексу України», Законів України «Про податок на додану вартість», «Про оподаткування прибутку підприємств», «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» та інші.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про Державний бюджет України на 2010 р.» // Відомості Верховної Ради. – 2010. – № 22–23, № 24–25. – ст.263.
2. Закон України «Про збір на обов'язкове державне пенсійне страхування»// Відомості Верховної Ради. – 1997. – № 37. – ст.237.
3. Закон України «Про заходи щодо законодавчого забезпечення реформування пенсійної системи»// Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 12. – ст.82.
4. Доповідь Віце-прем'єр міністра України – міністра соціальної політики України С.Л. Тігіпка на парламентських слуханнях «Стан проведення пенсійної реформи та шляхи її вдосконалення» 16.02.2011 р. // www.rada.gov.ua
5. Лібанова Е.М., Новіков В.М., Макарова О.В., Садова І.Я. та ін. Національна система загальнообов'язкового соціального страхування: сучасні проблеми та стратегії розвитку. – К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2006. – 188с.
6. Комплексний демографічний прогноз України на період до 2050 р.(колектив авторів)/ за ред. чл.-кор. НАНУ, д.е.н., проф. Е.М. Лібанової. – К.: Український центр соціальних реформ, 2006. – 138 с.
7. Основні показники роботи Головного управління Пенсійного фонду України в Миколаївській області за 2010 р. // www.oga.mk.ua/data/upload/publication
8. ПДВ в Україні і чи спрацює інший непрямий податок краще?/Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Німецька консультаційна група [PP/02/2013]// www.ier.com.ua
9. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради. – 2012. – № 13, № 15–16, № 17. – ст.112.
10. Прогноз демографічного розвитку України на період до 2050 року / Е.М. Лібанова // Демографія та соціальна економіка. – 2007. – № 2. – С. 260–268.
11. Рейтинг стран Европы по налогу на прибыль // www.ria.ru/research_rating
12. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2009рік: Державний комітет статистики України. Головне управління статистики у Миколаївській області / За ред. Зацаринського П.Ф. – Миколаїв, 2010. – 118 с.
13. Статистичний щорічник України за 2009 р. / за ред. О.Г. Осауленко. – К.: Держкомстат України, 2010. – 543 с.

Стаття надійшла до редакції журналу 14.03.2013

Ю.А. Шклярский, И.Ю. Шклярская

ИЗМЕНЕНИЕ ПОДХОДОВ К ПЕНСИОННОМУ ОБЕСПЕЧЕНИЮ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ

В статье отмечается, что сегодня в Украине, несмотря на проведенную пенсионную реформу, в системе пенсионного страхования сохраняется неудовлетворительная ситуация. Основной остается задача обеспечить стабильное наполнение бюджета, из которого выплачиваются пенсии сегодняшним пенсионерам.

Данная статья посвящена обоснованию необходимости применения принципиально иного подхода к обеспечению стабильного наполнения бюджета пенсионной системы Украины. Предлагается изменить основной источник его наполнения, а именно – взимания пенсионных взносов от фонда оплаты труда предприятия на налог, в виде отчислений в бюджет, из которого выплачиваются пенсии сегодняшним пенсионерам, определенного процента от выручки (оборота) данного предприятия. При этом предлагается сохранить существующий порядок назначения пенсий на основе данных персонифицированной системы учета.

Такие изменения, по мнению авторов, кроме обычного увеличения объема средств, поступающих в пенсионный бюджет, имеют ряд безусловных преимуществ. В первую очередь, это независимость от изменений демографического фактора, и во-вторых – возможность радикального улучшения общего климата системы оплаты труда в экономике. Обновленный, при помощи применения налога с оборота, единый социальный взнос (ЕСВ) снимет с фонда оплаты труда тяжелый пресс обязательных социальных платежей, в результате чего у работодателя появится возможность не только вывести из «тени» заработную плату, но и сделать безболезненным процесс ее официального увеличения. Страховые взносы в Пенсионный фонд, которые рассчитываются сегодня исходя из тарифа 33,2% от суммы фактических расходов на оплату труда работников, оказывают не одинаковое влияние на рентабельность продаж в отраслях с различной долей заработной платы в себестоимости продукции.

Сегодня пенсионные взносы работодателей снижают рентабельность продаж за счет фонда оплаты труда, при этом такое снижение является величиной переменной, которая зависит сразу от трех факторов: величины самой ставки пенсионных взносов; отраслевой доли заработной платы в «очищенной» себестоимости; отраслевой доли «очищенной» себестоимости в выручке. А поскольку в различных отраслях последние две величины разные, то, соответственно, различается и отраслевой пресс сегодняшней ставки 33,2% на фонд оплаты труда. Пенсионные взносы становятся платежами, которые ущемляют интересы плательщиков налогов одних отраслей в большей мере, нежели плательщиков налогов в других отраслях.

На основе проведенного анализа объема фонда оплаты труда, платежей в пенсионную систему и объема реализованной продукции предприятий машиностроительной отрасли и отрасли цветной металлургии авторы пришли к выводу, что «трудоемкие» отрасли подвергаются своего рода «дискриминации», поскольку заработная плата в «очищенной» себестоимости их продукции составляет достаточно высокий процент. Это касается прежде всего предприятий угольной промышленности, машиностроения, промышленности строительных материалов, легкой промышленности, сельского хозяйства, транспорта, связи, строительства, жилищно-коммунального хозяйства.

С другой стороны, в «тепличные» условия попадают «фондоемкие» отрасли: нефтяная, нефтеперерабатывающая, газовая, целлюлозно-бумажная, химическая, черная и цветная металлургия. Поскольку первые лишены возможности повышать заработную плату теми же темпами, что и последние, официальный фиксированный трех–четырёхкратный разрыв в уровне заработной платы между ними неудивителен. Более того, со временем он будет только расти. Именно этот фактор – ставка от фонда оплаты труда – может стать сильнейшим тормозом на пути развития трудоемких, высокотехнологических и наукоемких отраслей.

А пенсионный налог с оборота, независимый от доли фонда оплаты труда в себестоимости, может стать тем фактором, который позволит снять проблему сегодняшних межотраслевых диспропорций. То есть, по мнению авторов, взимание налога с оборота в размере 5–10% (в зависимости от величины оборота) даст возможность стабилизировать рентабельность предприятий, что, в свою очередь, позволит ликвидировать дефицит бюджета пенсионной системы Украины и обеспечить ее стабильное наполнение.

Ключевые слова: пенсионная система, пенсионное страхование, пенсионная реформа, пенсионные взносы, бюджет пенсионной системы Украины.

Y.A. Shklyarsky, I.Y. Shklyarska

CHANGING ATTITUDES TO PENSIONS OF THE POPULATION OF UKRAINE

The article notes that today in Ukraine, in spite of the conducted pension reform, an unsatisfactory situation remains in the system of pension insurance. The challenge of stable funding of Ukrainian pension system budget is still a priority.

This article is devoted to the justification of the need for a fundamentally different approach to ensure a stable funding of the Ukrainian pension system budget by changing the main source of its income, that is, a certain percentage taxation of sales (turnover) of enterprises as contributions to the Fund instead of charges of pension contributions from payroll.

The authors believe that these changes have some advantages besides budget increase. First of all, it is the independence from the demographic factor changes, and secondly – the possibility of a radical improvement in the overall climate of the remuneration system in the economy.

Due to the turnover tax application the new unified social tax (UST) will exempt labor remuneration fund from obligatory social payments. An employer will have the possibility to discard «shadow» wage and increase it as a result.

Pension system insurance payments, which today are calculated as a 33,2% tax of workers' labor remuneration costs, do not have the same influence on sales effectiveness of industries which have different parts of salary expenses in production cost.

Today, pension contributions of employers at other equal terms reduce sales profitability due to the labor remuneration fund, and such decline is a variable component which depends on three factors at once: pension payments rate; industry wages share in the «pure» manufacturing cost; «pure» industry manufacturing cost share in sales income. And since in the various industry sectors the last two values are different, the industry influence of the current 33.2% rate of the wage fund is also different. Pension contributions become the payments that hurt the interests of taxpayers of some industries to a greater extent than taxpayers of other industries.

On the basis of the conducted analysis of volume of the labor remuneration fund, pension fund payments and product sales volume of engineering and non-ferrous metallurgy industry enterprises, the authors came to the conclusion, that the «labor-intensive» industries are exposed to a kind of «discrimination», since the salary in the «pure» manufacturing costs of their products makes a fairly large percentage. This concerns the enterprises of coal industry, engineering, building materials, light industry, agriculture, transport, communication, construction, housing municipal services.

On the other hand, «capital-intensive» oil, petroleum refining, natural gas, pulp and paper, chemical, ferrous and non-ferrous metallurgy industries fall into «hothouse» conditions. Since the first don't have the possibility to increase wages at the same rate as the latter, then the official fixed three-four times difference between them in wages is not surprising. Moreover, it will only grow with the passage of time. This factor – the base salary from the labor remuneration fund – can become the strongest obstacle to the development of labor-intensive, highly technological and knowledge-intensive industries.

And vice versa, the pension turnover tax, which does not depend on the labor remuneration fund in a prime cost, can become the factor that will address the problem of today's inter-sectoral disproportions. That is, the authors believe that the turnover tax collection at the rate of 5–10% (depending on turnover volume) allows stabilizing enterprise profitability, which will in turn make it possible to liquidate the budget deficit of the Pension Fund of Ukraine and provide it with stable income.

Key words: *pension system, pension insurance, pension reform, pension payments, budget of the Ukrainian pension system.*